

Spółki wodne wspierają racjonalną gospodarkę wodną

Spółki wodne są najstarszymi organizacjami samorządu gospodarczego w Polsce, które są bezpośrednio związane z gospodarką wodną, a zwłaszcza z budową i utrzymaniem urządzeń wodnych oraz rozwojem polskiego prawa wodnego.

Początek rozwoju spółek wodnych na terenach Żuław Gdańskich datuje się na 1407 r. i jest związany z rozwojem obwałowań oraz systemów odwadniania na terenach objętych zasięgiem działania Gdańskiego Związku Wałowego. W celu stworzenia sprzyjających warunków gospodarki wodnej, do zorganizowanej produkcji siana na dużą skalę, w kompleksie łąk nadnoteczkich o powierzchni 3,5 tys. ha, w 1858 r. została utworzona Spółka Melioracyjna Łąk Łabiszyńsko-Bydgoskich. Innym przykładem prowadzenia, z dużym rozmachem, prac z zakresu gospodarki wodnej, łącznie z utrzymaniem całego systemu urządzeń wodnych jest Spółka Wodna Melioracji Nizin Obrzańskich utworzona w 1843 r. Warto zwrócić uwagę na bardzo staranne opracowanie w 1854 r. katastru spółkowego, obejmującego grunty korzystające z prowadzonych robót melioracyjnych, z podziałem na klasy, w zależności od wielkości uży-

skiwanych korzyści. Podział ten ułatwiał ustalenie odpowiedniego rozkładu kosztów, ponoszonych przez spółkę wodną, oraz rozstrzyganie kwestii spornych.

W 1922 r. powstała polska ustawa wodna, która obowiązywała z niewielkimi zmianami do 1962 r. W związku z tym, zarówno spółka wodna, jak i prawne podstawy jej funkcjonowania – ustawa wodna, były przedmiotem żywego zainteresowania przede wszystkim polskich inżynierów mających przygotowanie zawodowe z dziedziny gospodarki wodnej, zrzeszonych w Naczelnej Organizacji Technicznej. Po drugiej wojnie światowej większość spółek wodnych szybko reaktywowała swoją działalność, przyczyniając się do usuwania zniszczeń wojennych w urządzeniach wodno-melioracyjnych i na wałach przeciwpowodziowych. Wkrótce jednak, przy końcu lat czterdziestych, spółki wodne spotykały się z polityczną dyskryminacją jako organizacje „opóźniające marsz

wsi polskiej do socjalizmu”, co doprowadziło do ich upadku i zaniku działalności we wszystkich województwach, z wyjątkiem poznańskiego i bydgoskiego, gdzie spółki wodne wykazały dużą prężność organizacyjną i spotkały się z wyjątkową determinacją ze strony rolników Pomorza i Wielkopolski w sprawach kontynuowania tych form samorządności, będącą wyrazem silnie zakorzenionej tradycji dbania o sprawność funkcjonowania urządzeń wodno-melioracyjnych. Zmiany polityczne w 1956 r. przyczyniły się do odrodzenia aktywności tych organizacji. Wydarzeniem przełomowym był zorganizowany z dnia 08.12.1956 w Inowrocławiu – Zjazd Przewodniczących Spółek Wodnych województwa bydgoskiego z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa oraz terenowych służb wodno-melioracyjnych z całego kraju, który sformułował wiele postulatów pod adresem organów administracji centralnej i zapoczątkował wiele

istotnych przemian w usuwaniu utrudnień, na które napotykały spółki wodne w swej dotychczasowej działalności. W wyniku tych przemian, na koniec 1959 r. funkcjonowało już w Polsce 2700 spółek wodnych, po kilkadziesiąt w każdym województwie. Ponadto, zgodnie z ustawą z 1922 r. zaczęto tworzyć, przy końcu lat 50. XX w., spółki wodne w celu ochrony wód przed zanieczyszczeniem, zwane „przemysłowymi spółkami wodnymi”, gdyż ich członkami były zakłady przemysłowe. Były one prekursorem konsekwentnie realizowanej zasady „kto zanieczyszcza, ten płaci”, opartej na art. 155 ustawy wodnej z 1922 r. mającej na celu pokrywanie kosztów budowy i utrzymania urządzeń służących ochronie wód przed zanieczyszczeniami, ponoszonych przez spółkę wodną. Pierwsze tego rodzaju organizacje samorządowe powstały w województwie katowickim, gdzie do końca 1960 r. założono 11 przemysłowych spółek wodnych.

W latach 50. na terenie kraju, na koszt budżetu państwa wykonano kilkadziesiąt nowych inwestycji melioracyjnych, wskazując rolnikom wynikające z tego korzyści, przyczyniające się do osiągnięcia wysokich plonów.

W latach 1960–1995 powstawały nowe inwestycje melioracyjne, a dla ich eksploatacji tworzone nowe spółki wodne, zaś rolnicy, dla których wykonywano te inwestycje składali deklaracje o przystąpieniu do spółki wodnej jako członkowie, uzyskując w ten sposób ulgi inwestycyjne w wysokości 85%. Natomiast pozostałe 15% za wykonane inwestycje rozłożono do spłaty na okres 10 lat.

Obecnie na terytorium RP istnieje 2228 Spółek wodnych i 106 Związków, w których jest zrzeszonych 970 spółek wodnych, dla których Związki wykonują wszelkie usługi, nie tylko techniczne, ale i administracyjno-finansowe. Pozostałe spółki wodne prowadzą wszelką działalność we własnym zakresie. Obszar zmeliorowany wynosi 6 370 304 ha, a obszar objęty działalnością spółek wodnych wynosi 3 746 758 ha. Liczba kilometrów rowów melioracyjnych wynosi 276 939 w tym 143 772 km objęte jest działalnością spółek wodnych. Krajowy Związek Spółek Wodnych zajmuje się nowelizacjami prawa w Sejmie, umożliwiające prawidłową realizację zadań statutowych spółek wodnych oraz udziela wszelkich instrukcji do działania, organizując rokrocznie konferencję z delegatami spółek wodnych z terytorium RP. Dzięki temu spółki wodne wspomagane są finansowo z budżetów jednostek samorządu terytorialnego szczebla

gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Ponadto, spółki wspomagają finansowo budżet państwa oraz Minister Rolnictwa. Te działania prowadzone są po to, by ratować te inwestycje, które do tej pory zostały wykonane, ponieważ nowych w ogóle już się nie prowadzi. Do wykonywania konserwacji i eksploatacji urządzeń melioracji wodnych Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, w poddziałaniu 5.1 umożliwiła pozyskiwanie środków na zakup sprzętu do wykonania konserwacji i odbudowy urządzeń melioracji wodnych w formie dotacji wynoszącej 80% kosztów kwalifikowanych. Skorzystanie z tych środków pozwoliło spółkom wodnym na realizację zadań statutowych na wysokim poziomie, co pokazano na załączonych zdjęciach.

Waldemar Rudowski
Przewodniczący Zarządu Głównego
Krajowego Związku Spółek Wodnych
Fotki w załączniku do wyboru

KRAJOWY ZWIĄZEK SPÓŁEK WODNYCH

w Warszawie zś. w Płocku
ul. Harcerska 39, 09-410 Płock
NIP 525-229-05-37
REGON 015600330
tel. kom. 603 236 418
krajowyzwiązeksw@poczta.onet.pl